

LATVIEŠU TAUTASDZIESMAS KĀ SKOLĒNU VĒRTĪBORIENTĀCIJAS VEIDOTĀJAS MŪZIKAS MĀCĪBĀ SĀKUMSKOLĀ

LATVIAN FOLK SONGS AS CREATOR OF VALUES ORIENTATION IN MUSIC TEACHING IN PRIMARY SCHOOL

Iveta KEPULE

Rēzeknes Augstskola

Atbrīvošanas aleja 115, Rēzekne, LV-4600, Latvija

e-pasts: kepule.iveta@gmail.com

Abstract: *The main mission of education is to help everyone, as acquisition of knowledge and skills takes place simultaneously with the formation of personality and it possesses a system of an aesthetic and values orientation, needs and views of the world. By linking music teaching content with ethics, the pupil gains experience in evaluation activities - learns to make a choice in accordance with the fundamental principles of morality, between good and evil, choose the good. Gets acquainted with the ethical heritage and value diversity and begins to build his own, moral values-based, world vision.*

Objective: *To examine opportunities of realization values education system in music teaching at primary school, through the content of music teaching.*

Keywords: ethics, Latvian folk songs, music lesson, music teaching, values orientation

Ievads Introduction

Tradicionālo izglītību, kas rūpējās par iepriekšējo paaudžu zināšanu un principu nodošanu nākamajām paaudzēm, nomaina jauna, kuras mērķis ir jauno paaudžu cilvēku sagatavošanās dzīvei, akcentējot nepieciešamību aktivizēt skolēnu domāšanas potenciālu, attīstīt patstāvīgas pētnieciskās prasmes, mainīgās sociālās vides piedāvāto uzdevumu risināšanai.

Galvenā izglītības misija ir palīdzēt ikvienam, jo zināšanu un prasmju apguve noris vienlaikus ar personības veidošanos, un tai piemīt estētisko orientāciju un vērtīborientāciju, vajadzību un pasaules uzskatu sistēma.

Sabiedrībā bieži izskan bažas par skolēnu negatīvām attieksmēm un vērtību neizpratni ikdienā. Negācijas sabiedrībā tieši atspoguļojas jaunās paaudzes rīcībā, attieksmēs, tāpēc pozitīvas attieksmes veidošana skolēnos ir aktuālas problēmas ikvienā ģimenē, bērnudārzā, skolā, augstskolā un sabiedrībā kopumā. Līdz ar to svarīgs kļūst jautājums par formām, metodēm un paņēmieniem, kurus iespējams izmantot skolu darbā, lai nodrošinātu skolēnam iespēju analizēt un vērtēt daudzveidīgos un mainīgos sociālos procesus. Bērns reflektē viņam apkārt

esošajā vidē valdošās cilvēku attiecības, reāli funkcionējošas vērtību sistēmas, tās neizskaistīnot.

Raksta mērķis: izmantojot mūzikas mācības saturu aktualizēt vērtībizglītības sistēmas realizācijas iespējas mūzikas mācībā sākumskolā

Pētījumā izmantotās metodes: izvirzītā mērķa sasniegšanai tika izmantota pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze, pedagoģiskās pieredzes refleksija, pedagoģiskā procesa mūzikas stundās vērošana un analīze, skolēnu aptauja.

Vērtībizglītības jēdziena analīze saistībā ar mūzikas mācību priekšmetu *Analysis of the value education concept in connection with music subject*

Vērtīborientācija - vērtību izpratne, darbības vērība uz noteiktām vērtībām; vērtību orientācija, bet ētika ir zinātne par morāli, tikumību (Spektors, 2009). **Ētikas** pamatā ir ticība savām personīgajām vērtībām, savai spējai regulēt attiecības, savas jūtas un emocijas, kuru iespaidā tiek pieņemts lēmums. Tāpēc ļoti svarīgi ir saistīt ētiku ar vērtībizglītību, tādā veidā akcentējot pozitīvo skolēnu darbībā. Antropologs T.H. Ēriksens (2004) atzīmē, ka jaunais laiks dod gan brīvības, gan bezizejas sajūtu, valdzina un iedveš bailes. Šajā laikā ļoti svarīga ir vajadzība pēc atlases, ceļa rādītāja, principiem, kas organizē zināšanas. Ētika ir mācība par dzīves gudrību, par labākas dzīves un sadzīvošanas meklējumiem, par cilvēka dzīves jēgas nozīmīgām problēmām, par cilvēku dzīves ceļiem, orientācijas iespējām pasaulē. Ētika ir grieķu cilmes vārds ar nozīmi “tikums”, “raksturs”, “paraža”, “paradums”. Vārds *ētikas* pats par sevi ir neitrāls, kas neliecina ne labu, ne sliktu, jo apzīmē tikai konkrētas personas vai cilvēku grupas attieksmi pret tradicionāli izveidojošos vai topošo vērtību sistēmu. Ētika vienmēr ir bijusi un ir saistīta ar sabiedrību. Ētika filozofiski apcer labo un ļauno, dzīves jēgu, cilvēku tikumus kā gudrību, skaistumu un taisnīgumu jau kopš seno grieķu Aristoteļa, Sokrāta un Platona laikmeta.

Ar vērtībizglītību saprot personības pamatvērtību – garīguma, morāles, kultūras, gara un fiziskās stājas – izkopšanu izglītības procesā. Personas pašapziņas, pašvērtības apziņas, pašrefleksijas, valodspējas un radošuma izkopšanu; iecietības, izlīgumspējas, līdzjūtības u.c. vispārcilvēcisko spēju attīstīšanu; ievirzi, motivāciju un sagatavošanu veiksmīgai profesionālai karjerai. Vērtīborientācijas pamatā ir brīvība izvēlēties, kā dzīvot, kā izturēties pret apkārtējo dabisko vidi, cilvēkiem, kā rīkoties (Beļickis, 2000).

Ētika ir kultūras izpausme. Kultūra ir jēgietilpīgs jēdziens, nenoteikts savā daudznozīmībā, taču ētikas sakarā uzsverams tās jēgveidojošās pieredzes aspekts. Kultūra rada un uzglabā garīgo pieredzi mutvārdos, rituālos, rakstītā veidā, tradīcijās, paradumos utt. Ētika savukārt pārtver augstvērtīgo pieredzi un, pievienodama klāt vīzijas un iztēles devu, pārvērš to ideālā, vēlamībā, vērtībā. Ētika tajā iederas kā intelektuāla un emocionāla pamatne, no kuras plašāk

pārredzamas nozīmes, jēga, attiecības, mērķi un orientācijas. Būdama intelektuāli emocionāla, tā izgaismo neskaidrās gaidas, ilgas pēc kaut kā augstāka un pilnīgāka - līdzīgi mākslai, kura to veic tēlojumā.

Saistot mūzikas mācību saturu ar ētiku, skolēns gūst vērtējošās darbības pieredzi – mācās veikt izvēli saskaņā ar morāles pamatprincipiem, starp labu un ļaunu, izvēlēties labu, iepazīstas ar ētisko mantojumu un vērtību daudzveidību un sāk veidot savu, tikumiskajās vērtībās pamatotu, pasaules redzējumu.

Ētikas priekšmetu tuvāk raksturo dažādi ētikas virzieni (skat.1.tabulu), ko iedala atkarībā no izvirzītajiem pamatjautājumiem (Vijups, 1999).

1.tabula

Table 1

Ētikas virzienu saistība ar mūzikas mācībā apgūstamo latviešu tautasdziesmu saturu
Relationship between the ethical directions and the content of the taught Latvian folk songs

Ētikas virziens	Ētikas pētāmais priekšmets	Saistība ar apgūstamo latviešu tautasdziesmu saturu
Tikumu ētika	Cilvēka un sabiedrības morālās dzīves pamattikumu meklēšana	„Kur tad tu nu biji”
Dzīves ētika	Ar cilvēku dzīvi saistīti aspekti: brīvība, mīlestība, nāve, darbs, jaunrade	„Arājiņi, ecētāji”
Situatīvā ētika	Jaunas normatīvas situācijas, kas pieder kristīgi orientētam virzienam	Sākumskolā apgūstamās latviešu tautasdziesmas neatbilst situatīvajai ētikai.
Teoloģiskā ētika	Dieva jēdziena nozīme ētikā	„Lēni, lēni Dieviņš brauca”
Ekoloģiskā ētika	Cilvēka negatīvās iedarbības sekas uz apkārtējo vidi, cilvēka humānu attieksmi pret dabu	„Caur sidraba birzi gāju”
Profesionālā ētika	Nosaka tikumisku raksturu tām cilvēku savstarpējām attiecībām, kuru avots ir viņu profesionālā darbība	„Kaķīts kurmi dancināja”
Sociālā ētika	Sapratne starp dažāda vecuma, dzimuma, profesiju, izglītības pārstāvjiem	„Smieklis man”
Nevardarbības ētika	No vardarbības brīvas cilvēku, tautu, valstu attiecības	„Labāk ļaudis padziedam”
Uzņēmējdarbības ētika	Personības iniciatīvas, naudas darījumu, komercdarbības un brīvo uzņēmējdarbību kultūras un ētikas jautājumi	„Dancot gāju ar meitām”
Teleoloģiskā ētika	Pārlicība, ka sekas ir izšķirošais faktors. Tā norāda, vai cilvēka rīcība ir bijusi morāli pareiza vai nē.	„Zvirbuli, zvirbuli”
Deontoloģiskā ētika	Uzskati par pienākumu	„Slauk, māmiņa, istabiņu”
Hedonisms	Par svarīgāko cilvēka dzīvē uzskata gūt baudu un izvairīties no ciešanām, liekot šo mērķi par galveno virzošo spēku cilvēka dzīvē.	„Bēdu manu lielu bēdu”
Enerģisms	Cilvēka intelektuālo spēju attīstīšana un nodarbināšana	„Parād, brālīti”
Morālisms	Cilvēka kalpošana tuvākā labklājības labad	„Silta, jauka istabiņa”
Utilitārisms	Derīgums kā darbības pamattikums	„Kas kaitēja nedzīvot”

Cilvēka apkārtnē ir maz tādu situāciju pret kurām viņam nebūtu attieksmes. Tāpēc vērtību ir tikpat daudz, cik dabas un sabiedriskās dzīves parādību (Milts, 1985). To apstiprina arī 1.tabulā redzamā ētikas virzienu saistība ar latviešu tautasdziesmu tematiku. Analizējot 1.tabulā definētos ētikas virzienus, redzam, ka katram virzienam atbilst kāda no latviešu tautasdziesmām, izņemot situatīvo ētiku, kas ir saistīta ar jaunām normatīvām situācijām kristīgi orientētā virzienā. Autore uzskata, ka tas ir saistīts ar latviešu folkloras veidošanās vēsturiskajiem apstākļiem, respektīvi, latviešu tautasdziesmas ir senākas par kristietismu Latvijā.

Skolēnu iepazīstināšanai ar ētiskajām vērtībām, to apguvei ir tālākejošs efekts viņa personības veidošanās procesā, jo bērna agri uzkrātā pieredze ļauj izprast sabiedrības vērtības, kļūt par līdzvērtīgu partneri pieaugušajiem, kā arī cilvēku sabiedrība var ilgstoši pastāvēt un pozitīvi attīstīties tikai un vienīgi kā cilvēka cienīga sabiedrība.

Ētikas jautājumi latviešu tautasdziesmās mūzikas stundās sākumskolā *Ethical issues in the Latvian folk songs in music lessons in a primary school*

Vērtības ietekmē mūsu lēmumus, mērķus, uzvedību.

Vērtība ir lietu vai parādību noderīgums, nozīmīgums indivīda dzīves darbībā – ko cilvēks savā apziņā uztver kā sev vai citai personai nozīmīgu, vēlamus konkrētos vēsturiskos apstākļos, konkrētā sabiedrībā, kas sekmē viņa personības attīstību (Špona, 2006).

Gan tautas dziesmu, sakāmvārdu sējumi, gan intervijas ar intelektuāliem cilvēkiem medijos, daiļliteratūra, kino, teātris, mūzika vai glezna noder, lai identificētos ar vērtībām, citu dzīvi, piedzīvojumu, notikumu un, pārdomājot citu pieredzi, mainītu tās savas vēlmes un vērtības, kas neatbilst auglīgai saiknei ar citiem un līdz ar to – morālai jeb tikumiskai kārtībai.

Estētiskās orientācijas un vērtīborientācijas ietver sevī apziņas ievirzi personības veidošanās procesā, izraisot virzību, tiekšanos pēc kreativitātes radošajā procesā. Ārējais komponents – tā ir orientēšanās uz mūzikas vērtībām un muzikālās audzināšanas vērtībām, iekšējais komponents – augstākās pakāpes vērtīborientācija, kas ir korelatīva (samērīga) personības viengabalainībai (Абдуллин, 2004).

Muzikāli izglītojošajā procesā skolēnu vērtīborientācijas veidošana balstās uz vērtību principu savstarpēju mijiedarbību starp mūziku kā izziņas objektu, no vienas puses, un skolotāju un skolēnu kā kolektīvu subjektu, kas iepazīst muzikālo vērtību pasauli, no otras puses.

Vērtīborientētas personības veidošanos sekmē muzikāli izglītojošā procesa aksioloģizācija, kas paredz aksioloģisku (vērtību) pieeju muzikālām parādībām mūzikas apguves procesā, “kad mūzika kalpo par vērtību nesēju un izziņas objektu” (Щепбакова, 2001).

Mūzikai un mūzikas izglītībai ir daudz vērtību, no kurām par vadošo tiek uzskatīta kreativitāte (Csikszentmihalyi, 1988), cik dažādos veidos var interpretēt tautasdziesmu. Latviešu tautasdziesma ir iespaidīgs padomu avots un refleksijas rosinātājs.

Bērns vēlas lietderīgi darboties, ticot tam, ka var paveikt ko tādu, kas ir nozīmīgs citiem. Šajā vecumā viņi sāk palīdzēt pieaugušajiem dažādos mājas darbos, veidojas spēja un gatavība praktiski darboties citu labā. Šajā vecumā bērnam sāk veidoties noturīgas estētiskas intereses, pieredze ir praktiskajā darbībā iegūtais zināšanu, prasmju un iemaņu kopums. Jo vecāks ir cilvēks, jo lielāka ir viņa dzīves pieredze. Pieredze paliek cilvēka zemapziņā, palīdzot atcerēties pagātni un spējot paredzēt notikumus nākotnē. Cilvēkam piemīt nepārvarama tieksme visu izjust un pārdzīvot pašam, kad netiek ievērota tautas paruna – „Esi gudrāks, mācies no citu kļūdām!”

Pētījuma metodoloģija *Methodology*

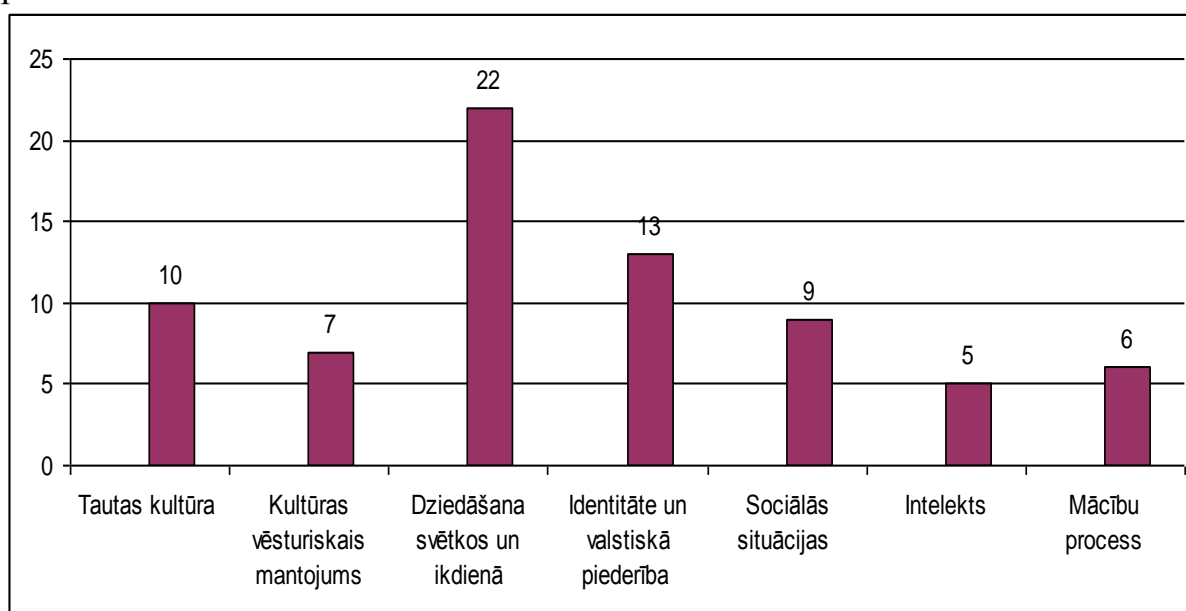
Praktiskajā pētījumā izmantotās metodes: pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze, pedagoģiskās pieredzes refleksija, pedagoģiskā procesa mūzikas stundās vērošana un analīze, skolēnu aptauja par latviešu tautasdziesmas apguves mūzikas mācībā pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem. Aptaujā respondentiem tika lūgts nosaukt un pamatot, kāpēc, viņuprāt, mūzikas mācībā būtu vai nebūtu jāapgūst un jādzied latviešu tautasdziesmas. Pētījumā piedalījās 48 respondenti - skolēni vecumā no 10 līdz 11 gadiem: 27 meitenes un 21 zēns. Pētījums tika veikts ar mērķi izzināt respondentu viedokli par tautas kultūras nozīmīgumu, latviešu tautasdziesmu apguves nepieciešamību mūzikas mācībā.

Apkopojot aptaujas rezultātus, autore secina, ka ir skolēni, kuri par nepieciešamību apgūt latviešu tautasdziesmas ir definējuši vairākus viedokļus. Analizējot skolēnu izteiktos viedokļus, autore secina, ka visi skolēni atzīst nepieciešamību apgūt latviešu tautasdziesmu mūzikas mācībā, kā pozitīvus minot šādus iemeslus:

- Nepieciešamība zināt savas tautas kultūru (A: *Es domāju, ka ir jāmāca, jo no tautasdziesmām mēs uzzinām daudz ko par latviešu kultūru.*);
- Nepieciešamība saglabāt kultūras vēsturisko mantojumu, nododot no paaudzes paaudzē (L: *Tautasdziesmas ir vajadzīgas savai tautai, tās dziedājuši mūsu senči, un viņi ļoti gribētu, lai tautasdziesmas nonāktu no paaudzes paaudzē.*);
- Nepieciešamība dziedāt tautasdziesmas svētkos un ikdienā, arī gadskārtu un ieražu svētkos (Z: *Man liekas, ka ir jāmācās tautasdziesmas, jo ir tādi svētki, kur ir vajadzīgas tautasdziesmas. Kr: Man liekas, ka latviešu tautasdziesmas ir jāmācās, lai dziedātu bēdīgos brīžos un priecīgos dziedātu.*);

- Nepieciešamība saglabāt savu identitāti un valstisko piederību (B: *Tās ir manas valsts tautas dziesmas. H: Latvija būs daudz labāka un skaistāka, ja mēs dziedāsim tautasdziesmas.*);
- Sociālo situāciju daudzveidība tautasdziesmu saturā (E: *Cilvēkiem ir jāzina savas tautas dziesmas, jo tautas dziesmās ir daudz gudrību.*);
- Nepieciešamība attīstīt intelektu (A: *Tautasdziesmas jāmacās, jo vajag trenēt atmiņu, ja nemācīsies, tad var visu aizmirst.*);
- Varbūtība, ka būs nepieciešamas mācību procesā (V: *Varbūt vajadzēs zināt pārbaudes darbā.*)

Analizējot skolēnu piedāvātos iemeslus latviešu tautasdziesmas apguves nepieciešamībai mūzikas mācībā (skat. 1.attēlu), autore secina, ka visizplatītākais respondentu piedāvātais viedoklis (22 skolēni) ir saistīts ar nepieciešamību dziedāt latviešu tautasdziesmas svētkos un ikdienā, atbildē ietverot arī gadskārtu un ieražu svētkus. Autore uzskata, ka respondenti ar latviešu tautasdziesmu visbiežāk saskaras skolā organizētajos koncertos, kā arī mūzikas mācības obligātais saturs paredz tautas kultūras tradīciju apguvi, kas mūzikas stundā izpaužas kā gadskārtu ieražu dziesmu un rotaļu apguve. No respondentu sniegtajām atbildēm var secināt, ka latviešu tautasdziesmu dziedāšana mūzikas stundā, koncertos un ikdienā sagādā prieku, tādā veidā veicinot unikālu emocionālu pieredzi (E: *Tautasdziesmas ir skaistas. M: Tautasdziesmas patīk dziedāt, jo tās ir viegli dziedamas.*). Šo secinājumu apstiprina arī autores personiskā pedagoģiskā pieredze, vērojot skolēnu pašizteiksmi mūzikas mācībā.

1.att. Skolēnu nosauktie iemesli latviešu tautasdziesmas apguves nepieciešamībai mūzikas mācībā

Figure 1 Pupils' provided reasons for a need to learn Latvian folk songs in music lessons

Kultūras mantojums ir nacionālās identitātes forma un saturs (Sporāne, 2010). Tādējādi respondentu definētos iemeslus – identitāte un valsts piederība, tautas kultūra, kultūras un vēsturiskais mantojums - varētu skatīt kā vienu, kopēju rādītāju latviešu tautasdziesmas apguves nepieciešamībai mūzikas mācībā. Tomēr, analizējot sniegtās atbildes, autore secina, ka respondenti katru no definētajiem viedokļiem interpretē dažādi, tomēr neizslēdzot latviešu tautasdziesmu kā nacionālās identitātes formu un saturu. Tautasdziesmas vienmēr ir nacionālās identitātes paudējas, un tās tiek uztvertas kā nacionālās identitātes vienības simbols (Vecumnieks, 2012).

13 respondenti piedāvā, izmantojot latviešu tautasdziesmu, sekmēt atbildību pret savu valsti un tautu. Analizējot respondentu atbildes, autore secina, ka šo viedokli piedāvā respondenti, kuriem kāds no piederīgajiem ir izbraucis no valsts (J: *Tautasdziesmas ir manas valsts dziesmas, tautasdziesmas ir jāmācās, lai varētu jebkurā vietā tās dziedāt.*)

10 respondenti uzskata, ka latviešu tautasdziesmu mūzikas mācībā ir jāiekļauj, lai labāk zinātu tās valsts un tautas kultūru, kurā dzīvo. Šo viedokli izsaka respondenti no internacionālām ģimenēm, tādējādi izsakot gatavību integrācijai sabiedrībā (S: *Tautasdziesmas ir jāmācās, jo mēs mācāmies latviešu skolā.*).

Savas tautas kultūras mantojuma saglabāšana un nodošana nākamajām paaudzēm ir galvenais viedoklis 7 respondentu atbildēs. Respondenti uzskata, ka ir svarīgi nodot nākamajām paaudzēm tautasdziesmu (E: *Tautasdziesmas ir jāmācās, lai nākamā paaudze dziedātu saviem bērniem, lai tautasdziesmas neaizmirstu.*). Šie viedokļi neapzināti ir saistīti ar nacionālās kultūras identitāti kā specifisku nacionālās identitātes rādītāju.

Sociālo situāciju bagātību latviešu tautasdziesmas saturā kā vienu no vērtībām atzīst 9 respondenti. Tas liecina par šo respondentu dziļāku latviešu valodas un kultūras izpratni, kā arī liecina, ka latviešu tautasdziesma rosina skolēnus domāt par tautas folklorā ietverto personību izglītojošo un audzinošo aspektu. Respondenti uzsver tautasdziesmas izglītojošo un audzinošo aspektu mūzikas mācībā (H: *No tautasdziesmām mēs varēsim uzzināt daudz dažādu gudrību.*).

Respondentu viedoklis saistībā ar mācību procesu dominē 6 gadījumos. Respondentu atbildes liecina par jēdziena „tautasdziesma” neizpratni, jaucot dziedamās latviešu tautasdziesmas ar latvju dainām jeb latviešu tautasdziesmām (S: *Tautasdziesmas var skaitīt kā dzejoļus.*), kā arī pauž viedokli, ka visu, ko apgūst stundā, reflektē pārbaudes darbos.

5 respondenti, paužot viedokli par tautasdziesmas lomu intelekta attīstībā, uzskata, ka viss mācību process sekmē skolēna intelekta attīstību, t.sk. latviešu tautasdziesma. Respondenti īpaši izceļ tautasdziesmas nozīmi atmiņas trenēšanā (S: *Tautasdziesmas ir jāmācās tāpēc, lai trenētu atmiņu.*), ko apstiprina autores pedagoģiskā pieredze, skolēni latviešu tautasdziesmas iemācās no galvas ātrāk.

Saistībā ar H.Gardnera (Gardner, 2000) uzskatu, ka skolēni mācās efektīvāk, ja tiek piedāvāts bagātīgs un jēgpilns mācību process, pētījums pierāda, ka respondenti izprot latviešu tautasdziesmas nozīmīgumu mūzikas mācībā un apgūst jēgpilnā mūzikas mācības procesā.

Secinājumi

Conclusion

Pamatojoties uz pētījuma rezultātiem, autore secina, ka skolēni latviešu tautasdziesmu apgūst ar izpratni par tās nozīmīgumu tautas kultūras mantojuma saglabāšanā un personības pašizteiksmes veicināšanā. Latviešu tautasdziesma ir iespaidīgs padomu avots un refleksijas rosinātājs. Skolēni uzskata, ka latviešu tautasdziesmas ir nepieciešams apgūt mūzikas mācībā. Tādējādi praktiskajā darbībā, atskaņojot un dziedot latviešu tautasdziesmas sadzīvē, koncertsituācijās un mācību procesā, tiek pausta nepieciešamība, izmantojot tautasdziesmu, saglabāt savu identitāti, valstisko piederību un kultūras mantojumu, saskatīt sociālo situāciju bagātību latviešu tautasdziesmu saturā, veidojot skolēnos kulturāli - ideoloģisku domāšanu, izpratni par ētiskām vērtībām sabiedrībā un vērtējošās darbības pieredzi.

Kopsavilkums

Summary

The main mission of education is to help everyone, as acquisition of knowledge and skills takes place simultaneously with the formation of personality and it possesses a system of an aesthetic and values orientation, needs and views of the world.

Society often expresses concern about the pupils' negative attitude and the values misunderstanding in everyday life. Negations in society are reflected directly in the younger generation's action and attitudes, therefore the formation of appositive attitude in pupils is an urgent problem in every family, kindergarten, school, university and society as a whole. Consequently, the issue of forms, methods and techniques, that can be used in school work, to enable the pupil an opportunity to analyze and evaluate diverse and changing social processes. Becomes a child reflects prevailing human relationships, actual functioning systems of values that exist the important around him, without embellishing them.

The objective of the research. To examine opportunities of realization values education system in music teaching at primary school, through the content of music teaching.

The materials and methods. To achieve this objective, the analysis of pedagogical and psychological literature, reflection on educational experience, observation and analysis of pedagogical process during music lessons, a pupils survey were applied.

The results. Values education means development of the basic values of personality – intellect, morality, cultural, mental and physical bearing through educational process. Development of person's self- awareness, self-esteem, self-reflection, a language ability and creativity, tolerance, reconciliation, compassion, etc. general human abilities of , guidance, motivation and preparation for a successful professional career. Values orientation is based on the freedom to choose how to live, how to treat the surrounding natural environment, people, and how to act (Belickis, 2000).

Ethics is an expression of culture. Culture is a meaningful term, uncertain in its polysemy, however, in ethical context the aspect of the meaning-forming experience should be emphasized. Culture creates and stores the spiritual experience verbally, in rituals, in written form, in traditions, habits, etc. Ethics in it turn intercepts high-quality experience and, by adding a dose of visions and imagination, converts it into an ideal, desirability, value. Ethics fits in it as an intellectual and emotional base, from which sense, meaning, relationships, goals and orientations are wider visible. Being intellectually emotional, it highlights the unclear expectations, longing for something higher and absolute - alike an art, that performs it in portrayal.

By linking music teaching content with ethics, a pupil gains experience in evaluation activities - learns to make a choice in accordance with the fundamental principles of morality, between good and evil, choose the good, gets acquainted with the ethical heritage and value diversity and begins to build his own, moral values-based, world vision.

Through music education formation of pupils' values orientation is based on mutual interaction of value principles between music as a cognitive object, on the one hand, and, a teacher and a pupil as a collective subject, exploring the world of musical values, on the other hand.

Methods used in the practical study: a survey on the positive and negative aspects of learning the Latvian folk songs during music teaching. The survey respondents were asked to name and explain, why in their opinion, should or should not be learned and sung.

Summarizing the survey results the author concludes that there are pupils who have stated several opinions views about the need to learn the Latvian folk songs. Analyzing the pupils' expressed points of view, the author concludes that all pupils recognize a need to learn Latvian folk songs in music lessons and give positive reasons:

- The need to know their culture (A: I think it should be taught , because from folk songs we get to know a lot about the Latvian culture.)
- The need to preserve songs as cultural heritage by passing from generation to generation (L: Folk songs are necessary for his people, they were sung by our ancestors and they would very much like that folk songs go from generation to generation.)
- The need to sing folk songs at celebrations and in everyday life, and at anniversary celebrations and festivities. (Z: I think that folk songs should

be learned, as there are holidays, where folk songs are required. L: I think that the Latvian folk songs have to be learned, to be able to sing them at sad or joyful moments.)

- Need through folk songs to preserve their identity and nationality (B: This is my country folk songs. H: Latvia will be much better and more beautiful if we sing folk songs.)
- Variety of social situations in content of folk songs. (E: People need to know their folk songs, because in folk songs there is lots of wisdom.)
- The need to develop intelligence. (A: Folk songs should be learnt, because it is necessary to train the memory, if you do learn, then you can forget everything).
- The probability that it will be necessary for the learning process. (V: Maybe will need to know in tests.)

Conclusions. Based on the results, the author concludes that pupils learn Latvian folk songs understanding its importance in the nation's cultural heritage preservation and the promotion of a personality's self-expression. Latvian folk songs are an impressive source of advice and reflection instigator. Pupils think that the Latvian folk songs need to be learned in music lessons. Students note that learning Latvian folk songs as creators of values education is a necessary component in music lessons. Thus, through a practical activity, performance of Latvian folk songs in everyday life and at concerts, the need to maintain one's identity, nationality and cultural heritage, the richness of social situations in folk songs pupils' cultural thinking, understanding of ethical values in society and experience of evaluating activities are formed.

Keywords: ethics, Latvian folk songs, music lesson, music teaching, values orientation.

Literatūra **References**

1. Beļickis, I., Blūma, D., Koķe, T., Markus, D., Skujiņa, V., Šalme, A. (2000). *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Zvaigzne ABC.
2. Csikszentmihalyi, M. (1988). *Society, Culture and Person: a systems view of creativity*. In R.J Sternberg (ed.), *The nature of creativity: contemporary psychological perspectives*. Nw York: Cambridge University Press. Collins, New York
3. Ēriksens, T.H. (2004). *Mirkļa tirānija*. Rīga: Norden AB.
4. Gardner, H.(2000). *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century*. New York: Basic.
5. Milts, A. (1985). *Esejas par morāli*. Rīga: Avots.
6. Spektors, A. (2009). Skaidrojošā vārdnīca. <http://www.tezaurs.lv/sv/> Skatīts 27.10.2012.
7. Sporāne, B. (2010). *Digitālā kultūras mantojuma vieta nacionālās identitātes struktūrā*. I.Bikše (red.) *Nacionālā identitāte un komunikācija*. Pasaules latviešu zinātnieku kongresa ziņojumu krājums (16.-22. lpp.). Rīga: LU SPPI. Skatīts 27.10.2012.
8. Špona, A. (2006). *Audzināšanas teorija un prakse*. Rīga: Raka.

9. Vecumnieks, A. (2012). *Jura Karlsona simfoniskā vīzija „Vakarblāzma” reģionālās identitātes kontekstā*. Māksla un mūzika kultūras diskursā. 1.starptautiskās zinātniski praktiskās konferences materiāli (129.-135.lpp.). Rēzekne: Rēzeknes Augstskola.
10. Vijups, A. (1999). *Ētiskās vērtības*. Pasaules vēsture I. Eksperimentālais mācību līdzeklis. 1. nodaļa. Cilvēces vēstures pirmsākumi. Rīga: Zvaigzne. www.liis.lv/etika Skatīts 21.08.2012.
11. Абдуллин, Э. (2004) Теория музыкального образования. Москва.
12. Щербакова, А. (2001) Аксиология музыкально-педагогического образования. Москва, Прометей.